

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO**

z dnia 13 grudnia 2017 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w Gminie Grodzisk Mazowiecki z 17 Stycznia (1945) na Rtm. Witolda Pileckiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Burmistrzowi Grodziska Mazowieckiego.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944 - 1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada Miejska w Grodzisku Mazowieckim nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy 17 stycznia (1945). Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 24 listopada 2017 r. znak WNP-I.40.659.2017.KS). Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na

opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 6 grudnia 2017 r. (pismo z dnia 6 grudnia 2017 r. znak BUW-940-229(4)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa 17 Stycznia (1945) wypełnia normę art. 1 ustawy.

Nazwa 17 Stycznia prawdopodobnie odnosi się do daty 17 stycznia 1945 r. W nazwie ulicy nie zawarto bowiem pełnej daty, wskazującej na upamiętnienie innego konkretnego wydarzenia.

W dniach 14 - 17 stycznia 1945 r. 1 Armia Wojska Polskiego, działając w składzie 1 Frontu Białoruskiego, uczestniczyła w Operacji Warszawskiej, Warszawa zniszczona przez Niemców po powstaniu w 1944 r. w 84%, została wyzwolona w wyniku działania trzech armii. Sowiecka 61 Armia z przyczółka warecko-magnuszewskiego i 47 Armii z rejonu Modlina uderzyły w kierunku Błonia, tworząc tzw. kocioł warszawski, w którym znalazła się część sił 9 Armii niemieckiej. 1 Armia WP uderzyła na Warszawę siłami głównymi z południa, od strony przyczółka pod Warką, a częścią sił frontalnie, z rejonu Łomianek, Pragi i Wilanowa. Operacja warszawska, stanowiła część operacji wiślańsko-odrzańskiej. Wieczorem 17 stycznia do miasta dotarły siły główne 1 Armii WP nacierające od zachodu i południa. Wycofanie z Warszawy niemieckich jednostek pancernych i Dywizji Fortecznej pozwoliło 1 Armii WP szybko i z niewielkimi stratami opanować miasto. Stwierdzenie, że 17 stycznia 1945 r. doszło do „wyzwolenia Warszawy” do dziś wzbudza kontrowersje. Choć tego dnia Armia Czerwona i podporządkowane jej oddziały Wojska Polskiego wyparły ze stolicy Niemców, to na ich miejsce wszedł nowy ciemniejszy. W Warszawie pojawiły się jednostki sowieckie, a wśród nich NKWD. Okupacja niemiecka została zamieniona na sowiecką.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy ulicy z 17 Stycznia (1945) na Rtm. Witolda Pileckiego.

Witold Pilecki herbu Leliwa ps. „Witold”, „Druh” (1901 - 1948), rotmistrz kawalerii Wojska Polskiego, współzałożyciel Tajnej Armii Polskiej, żołnierz Armii Krajowej, więzień i organizator ruchu oporu w KL Auschwitz.

W latach 1918–1921 służył w Wojsku Polskim, walczył podczas wojny z bolszewikami oraz w Bitwie Warszawskiej. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Po wojnie został zdemobilizowany.

W sierpniu 1939 r. został ponownie zmobilizowany. Walczył w kampanii wrześniowej. Ostatnie walki jego Oddział prowadził jako jednostka partyzancka. Pilecki rozwiązał swój pluton w październiku 1939 r. i przeszedł do konspiracji. Po zakończeniu kampanii wrześniowej przedostał się do Warszawy, został jednym z organizatorów powołanej w listopadzie 1939 r. konspiracyjnej organizacji Tajnej Armii Polskiej. W 1940 r. obóz w Auschwitz stał się przedmiotem zainteresowania organizacji. Pojawiła się propozycja, aby ktoś ze ścisłego kierownictwa przedostał się do niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz w celu skontaktowania się z uwięzionymi członkami organizacji, zebrania informacji wywiadowczych na temat jego funkcjonowania oraz zorganizowania wewnątrz ruchu oporu. Witold Pilecki zgłosił się do tego zadania i we wrześniu 1940 r. dał się ująć w łapance na Żoliborzu. Był głównym organizatorem konspiracji w obozie (Związek Organizacji Wojskowej ZOW). Opracowywał pierwsze sprawozdania o ludobójstwie w Auschwitz („raporty Pileckiego”). Za swoją działalność konspiracyjną Pilecki jeszcze jako więzień obozu, w listopadzie 1941 r. został awansowany przez gen. Stefana Grot-Roweckiego do stopnia porucznika. W kwietniu 1943 r. Pilecki wraz z dwoma współwięźniami zdołał uciec z obozu

W latach 1943–1944 służył w oddziale III Kedywu KG AK i brał udział w powstaniu warszawskim. W latach 1944–1945 przebywał w niewoli niemieckiej.

W czerwcu 1946 r. Pilecki dowiedział się, że otrzymał rozkaz opuszczenia kraju. Nie ujawnił się i w maju 1947 r. został aresztowany. W areszcie był torturowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. W marcu 1948 r. przed Rejonowym Sądem Wojskowym w Warszawie rozpoczął się proces tzw. „grupy Witolda”. Rotmistrz Pilecki został oskarżony m.in. o zorganizowanie na terenie Polski sieci wywiadowczej na rzecz gen. Andersa oraz przygotowywanie zbrojnego zamachu na grupę dygnitarzy MBP tzw. likwidacja „mózgów MBP”. W marcu 1948 r. został skazany na karę śmierci. Najwyższy Sąd Wojskowy wyrok ten utrzymał w mocy. Wyrok wykonano w maju 1948 r. w więzieniu mokotowskim na Rakowieckiej.

Po przeprowadzonych w 2012 r. ekshumacjach i badaniach jednoznacznie ustalono, że został pochowany w kwaterze na Łączce, gdzie potajemnie chowano ofiary UB, by pamięć w Polsce po nich zginęła. Prokuratorzy z Naczelnej Prokuratury Wojskowej w 1990 r. podjęli rewizję procesu grupy rotmistrza Pileckiego. Unieważnienie wyroku w sprawie Witolda Pileckiego oraz pozostałych zasądzonych wraz z nim w 1948 r. oskarżonych nastąpiło w październiku 1990 r. Wojskowy Sąd Najwyższy uwolnił skazanych od stawianych im ongiś zarzutów, podkreślając niesprawiedliwy charakter wydanych wyroków, które zapadły z naruszeniem prawa. Sąd Najwyższy podkreślił patriotyczną postawę niesłusznie skazanych.

Witold Pilecki został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1995) i Orderem Orła Białego (2006).

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy,

oraz z uwagi na beczynność Gminy w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Gminie przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Sipiera